

Період перебудови в УРСР (1985-1991 роки) відзначився різкими змінами в усіх сферах суспільного життя. Відчутно поглиблювалась соціально-економічна криза. Це призвело до початку глобальних змін у політичній системі.

Унаслідок політики демократизації і гласності виникло багато громадських організацій, спілок і товариств, метою яких була боротьба за ліквідацію монополії впливу комуністичної ідеології на суспільне життя. Ініціативний комітет зі створення Української студентської спілки (далі – УСС) розпочав діяльність у серпні 1989 року під час походу козацькими місцями, організованого студентами Київського державного університету імені Т.Г.Шевченка.

Сьогодні, коли Україна веде боротьбу за збереження власної незалежності, варто частіше згадувати ті події, які стали початком краху комуністичного режиму та відновлення незалежності у 1991 році.

Враховуючи історичне значення Революції на граніті у справі здобуття Україною незалежності, варто більш детально говорити про події 2–17 жовтня 1990 року, які відбувалися в Києві, на Майдані Незалежності (тоді – площа Жовтневої революції) коли більше 150 студентів-мітингувальників “кинули” власне життя і здоров’я на київський холодний граніт. Саме тут тривало політичне голодування студентів, яке згодом назвали Революцією на граніті.

Це був перший успішний ненасильницький політичний протест проти комуністичної влади в Українській РСР. У Москві повним ходом йшла підготовка Союзного договору, а в Україні стара

номенклатура продовжувала утримувати всі керовані позиції й не йшла ні жодні реальні реформи. Саме тому, лідери студентства пов’язані з опозиційними групами, організували наметове містечко на центральній площі Києва. Голодування студентів відбувалось у звичайних туристичних наметах. Більшість становили студенти з Києва, Львова та Дніпропетровська. На їх підтримку почали страйкувати і студенти всіх вищих навчальних закладів Києва, а також студенти технікумів, ПТУ і учні старших класів шкіл.

Студентські акції протесту пройшли також і в обласних центрах, зокрема, Луганську та Львові, але не так масово. Розпочавши голодування, студенти висунули політичні вимоги. Серед них – **відставка Голови Ради Міністрів УРСР Віталія Масола, відмова республіканського керівництва від підписання нового Союзного договору, передача місцевим органам влади майна КПРС і ВЛКСМ на території України, відбування юнаками України військової служби за межами республіки лише на добровільних засадах, перевиборів Верховної Ради УРСР тощо.**

Відсутність єдності, зокрема підтримки молоді старшим поколінням, і стало однією з причин, що головна вимога (перевибори) так і не була виконана, а з усього переліку вимог восени 1990 року була виконана лише одна – відставка прем’єра Віталія Масола, яка мало на що вплинула з точки зору зміни системи.

«Революції в усьому світі роблять романтики. А користуються їхніми результатами негідники». Так було і в

Україні, де відбулося три революції – Студентська, Помаранчева і Гідності. Жодна з них, за винятком Студентської, не змогла змінити систему, бо саме проти несправедливості системи боролася молодь. Студенти змогли домогтися одного – незалежності України. Вірніше у 1990 році вони змогли зробити, аби радянська система обвалилась.

В ті дні на вищих щаблях влади обговорювалася можливість застосування сили проти голодуючих. На прямі репресії, з огляду на настрої киян, які всіляко підтримували голодуючих, місцеві можновладці не наважилися. Але для багатьох членів КПРС ці дні стали свого роду поштовхом для виходу з лав партії. Українське керівництво на чолі з Леонідом Кравчуком вирішило піти на поступки і задовольнити певні вимоги голодуючих. 23 жовтня Верховна Рада УРСР ухвалила рішення про скасування 6-ї статті Конституції про керівну роль партії, а також прийняла відставку В. Масола, якого на прем’єрській посаді 14 листопада замінив Вітольд Фокін. Це трохи зняло напруження в столиці, яке за іншого розкладу подій могло б призвести до трагічних наслідків.

Революція на граніті стала переломним моментом в утвердженні незалежності України, а молоде покоління вже на початку 90-х років засвідчило своє бажання і відстояло право жити у вільній демократичній державі. Юнацький ентузіазм, помножений на чітку та продуману організацію акцій, дав змогу проявити неабиякий політичний потенціал

українського молодіжного руху, який змусив рахуватися з собою і тодішніх компартійних можновладців, і досвідчених діячів опозиції.

Український народ має великий досвід повстань, і певні перетворення, дійсно, відбуваються. Але ті, хто володіють якостями державників, потребують уваги суспільства. І в цьому відповідальність не тільки політичної верхівки, а й представників громадянського суспільства. А головне – має бути сформований порядок денний побудови сильної держави.

Література :

Бойко О. Приватизація та роздержавлення в Україні доби перебудови, або «наша дивна революція» / О. Бойко // Сучасність. – 2006. - № 10. – С. 61-69.

Бондарук Л. Перший Майдан. 25 років Революції на граніті / Леся Бондарук, Сергій Громенко // Інформаційно-аналітичний тижневик «Дзеркало тижня». – 2015. – № 36-37. – С.11.

Грабовський С. Революції на граніті – 25. Чи засвоєно уроки? / Сергій Грабовський // День. – 2015. – 1 жовт. (№178). – С.4-5.

Доломан О. Революція на граніті. Нарешті! / Ольга Доломан // Віче. – 2005. - № 7-8. – С.23-25.

Доломан О. Тримаймося – і вистоїмо! / Ольга Доломан // Віче. – 2005. – № 9. – С. 6-9.

Доній О. Студентська революція на граніті / Олесь Доній. – Київ, 1995. – С. 10.

Доній О. Покоління оксамитової революції / О. Доній. – Київ, 1999. – С. 8.

25 років тому розпочалася Революція на граніті // Українське слово. – 2015. – 7-13 жовт. – С. 5.

Капсамун І. «Революція на граніті» : 27 років по тому / Іван Капсамун // День. – 2017. – 3 жовт. – С. 4.

Кипиани В. Самый первый майдан / Вахтанг Кипиани // Новое время страны. – 2015. - № 36. – С. 62-65.

Кудряченко А.І. Політична історія України. ХХ століття / А.І. Кудряченко, Г.І. Калінічева, А.А. Костира. – Київ, 2006. – С. 379-397.

Політичне відродження // Тарас Гунчак. Україна. ХХ століття. – Київ, 2005. – С. 285 – 303.

Студентська революція на граніті : альбом. – Київ, 1995. – 129 с.

Вінницька обласна
бібліотека для юнацтва

Великий Жовтень по-українськи

(до 30-ти річчя Студентської революції
на граніті)

Історична довідка

Підготувала Н. Гуцал, зав. відділом науково-методичної та інформаційно-бібліографічної роботи

Вінниця 2020